

ŠCV Šola za storitvene dejavnosti
Trg mladosti 3, 3320 Velenje
Mladi raziskovalci za razvoj Šaleške Doline

RAZISKOVALNA NALOGA
LJUDSKA ALI AVTORSKA LEGENDA
Miti in legende v Šaleški dolini

TEMATSKO PODROČJE : HUMANISTIČNE VEDE
TEMA: ETNOLOGIJA, TURIZEM

Avtorici:

Klara Nahtigal Obšteter 4.GT

Tea Voglar 4.GT

Mentorici:

Nataša Meh Peer, prof. slo. in um. zgod.

Petra Ramšak, univ. dipl. ekon.

Velenje, februar 2015

Raziskovalna naloga je bila opravljena na Šoli za storitvene dejavnosti na Šolskem centru Velenje.

Mentorici: Nataša Meh Peer, prof. slo., Petra Ramšak, univ. dipl. ekon.

Datum predstavitve:

KLJUČNA DOKUMENTACIJSKA INFORMACIJA

- ŠD Šolski center Velenje – Šola za storitvene dejavnosti, šolsko leto 2014/2015
- KG avtorska legenda / ljudska legenda / Šaleški geografski in zgodovinski prostor / turistični produkt / animacija / SAŠA regija
- AV NAHTIGAL OBŠTETER Klara / VOGLAR Tea
- SA MEH PEER Nataša / RAMŠAK Petra
- KZ 3320 Velenje, SLO
- ZA Šolski center Velenje, Šola za storitvene dejavnosti
- LI 2015
- IN LJUDSKA ALI AVTORSKA LEGENDA?
- TD Raziskovalna naloga
- OP VI, 33 str., 5 pril., 40 vir.
- IJ SL
- JI sl / en
- AI Najbrž je vsakdo od nas že kot otrok rad poslušal pravljice in z veseljem in otroško radovednostjo prisluhnil zgodbicam iz naših krajev, ki so jih pripovedovali dedki in babice. Tako si je v svoji glavi lahko ustvaril nov, domišljjski svet, ki ne pozna meja. Prav tako navdušeni nad pravljničnimi stvarmi in bitji sva s sošolko, zato sva se odločili zasnovati in ustvariti raziskovalno nalogo, ki temelji na mitih in legendah v naši Šaleški dolini, ki sva jih poznali iz pripovedovanj, malih knjižic Roka Polesa in tudi animacije Mitosled. Najprej sva se odpravili v knjižnico, kjer sva pridobili potrebno literaturo, saj sva izhajali iz hipoteze, da so znani liki Roka Polesa (Poskok, zmaj Pozoj...) njegovo avtorsko delo in prav tako iz hipoteze, da so takšni tudi liki iz animacije Mitosled (Atlantidov Škalček, Krtek...). Po prebranem sva ugotovili, da temu ni tako in da izhajajo liki iz znanih ljudskih legend in mitov, so pa izvrstno aplicirani na Šaleško dolino, njeno naravno in kulturno dediščino. Ti liki so lahko izredno zanimivi tudi za pripravo turističnih animacij in zato sva razvili turistični produkt - avtorsko pravljico, turistični spominek in turistično ponudbo - zato ima naloga tudi uporabno vrednost.

KEY WORD DOCUMENTATION

- ND Šolski center Velenje – Šola za storitvene dejavnosti, šolsko leto 2014/2015
- CX author legend / folk legend / Šaleška geographical and historical area / tourist product
tourist / animation / SAŠA region
- AU NAHTIGAL OBŠTETER Klara / VOGLAR Tea
- AA MEH PEER Nataša / RAMŠAK Petra
- PP 3320 Velenje, SLO
- PB Šolski center Velenje, Šola za storitvene dejavnosti
- LI 2015
- IN LJUDSKA ALI AVTORSKA LEGENDA?
- TD Raziskovalna naloga
- OP VI, 33 p., 5 ann., 40 ref.
- IJ SL
- JI sl / en

AI As children, we all probably loved listening to different fairytales and with enthusiasm and curiosity heard stories about our towns, told by our grandparents. That way each and every one of us created his own imaginary world that knows no boundaries. My schoolfriend and I felt that same enthusiasm, so we decided to create a research task, which is based on different myths and legends from our Šaleška dolina. We learned about them from different stories, small booklets by Rok Poles and the performance Mitosled. First we went to the library and acquired all the necessary literature based on the hypothesis that different characters by Rok Poles (Poskok, Pozoj, ...) were his own biographical work and that characters from performance Mitosled were also biographical (Atlantidov Škratek, Krtek, ...). After reading the library literature, we realized, that all the characters were actually first mentioned a long time ago as a part of various popular legends and myths, but were later magnificently applied to Šaleška dolina and its natural and cultural heritage. These characters can also be very interesting while preparing different animations, so we created a tourism product – biographical fairytale, a memoir and a tourist offer – so this task also has a very useful value.

KAZALO VSEBINE

1. UVOD	1
1.1 HIPOTEZE	2
2. PRAVLJIČNA PERSPEKTIVA – TEORETSKA IZHODIŠČA.....	3
2.1 MIT	3
2.2 LEGENDA	3
2.3 RAZLIKA MED MITOM IN PRAVLJICO	4
3. RAZISKOVALNE METODE	5
3.1 ŠALEŠKI LJUDSKI MITI IN LEGENDE	6
3.2 . AVTORSKE LEGENDE ROKA POLESA, KI SE NE NAVEZUJEJO NA IZPELJANE IZ SPLOŠNIH.....	9
3.3 IZPELJAVE MITOV IN LEGEND – LJUDSKA ALI AVTORSKA LEGENDA	9
3.4 AVTORSKI MITI IN LEGENDE IZPELJANE IZ SPLOŠNIH LJUDSKIH	10
3.5 ANIMACIJA MITOSLED	14
4. IZSLEDKI RAZISKAVE	16
4.1 UGOTOVITVE	17
5. TABELA IZSLEDKOV	18
5.1 TURISTIČNA PERSPEKTIVA	19
5.2 HUDA JEZA AJDA LEDINCA.....	19
5.3 TURISTIČNI PRODUKT – Z AJDI PO SAŠA REGIJI	21
6. POVZETEK.....	24
7. ZAHVALA	25
8. PRILOGE.....	26
9. VIRI IN LITERATURA	32

KAZALO PRILOG

Priloga A: ITINERAR	26
Priloga B: GRADIVO ZA VODNIKA – OPIS ZNAMENITOSTI IN NASTANITEV	27
Priloga C: OPIS POTEKA POTI	29
Priloga D: NAČRT POTI	30
Priloga E: KALKULACIJA PRODAJNE CENE	31

1. UVOD

Najbrž je vsakdo od nas že kot otrok rad poslušal pravljice ter z veseljem in otroško radovednostjo spremljal zgodbe naših dedkov in babic. Tako si je v svoji glavi lahko ustvaril nov, domišljjski svet, ki ne pozna meja. S pomočjo pravlji smo si lahko predstavljali stvari, ki jih kot otroci nismo razumeli.

Obe sva radi prebirali znamenite knjižice Roka Polesa¹ o mastodontih, vilah, zmaju Pozoju, Bergmandeljcu in ostalih junakih, katerih dogodivščine sva povezovali z dogajanjem v Velenju.

Povsem naju je prevzel Pikin festival, ki sva se ga vsako leto znova z veseljem udeležili. V spominu so nama ostali junaki v kostumih, ki so se sprehajali po prizorišču ter zabavali otroke in njihove starše in v katerih sva prepoznali kar nekaj znanih likov iz nama ljubih zgodb Roka Polesa.

Sčasoma, ko sva odraščali že v najstnici, pa je otroška radovednost do raziskovanja različnih zgodbic ostala in tako je nastala tudi ta raziskovalna naloga, ki temelji na mitih in legendah, ki so povezani z našo Šaleško dolino, so del ljudskega izročila ali pa so to avtorska dela.

S turističnega vidika se nama zdi še posebej zanimivo, saj so ti miti in legende odlični za pripravo turističnih animacij, saj imamo v naši Šaleški dolini zelo pestro izbiro naravne in kulturne dediščine, ki jo lahko uporabimo in predstavimo kot del turistične ponudbe in tudi za trženje turističnih izdelkov.

¹ Rok Poles je slovenski arhitekt, pisatelj in pesnik, ki se je rodil 3. maja leta 1973 v Sloveniji.

Ukvarja se z arhitekturnim projektiranjem, grafičnim oblikovanjem, urejanjem zbornikov, plakatov in knjig, oblikuje poslikave na zunanosti stavb, deluje pa tudi na področju interiera. Sodeloval je pri postavitvi različnih muzejskih zbirk v Muzeju Velenje, muzeju usnjarstva Slovenije v Šoštanju in drugih.

Piše književna dela za odrasle in otroke. Otroška in mladinska dela temeljijo na resničnih zgodovinskih dogodkih v Šaleški dolini in njeni okolici.

1.1 HIPOTEZE

Na podlagi najinega zanimanja in poznavanja omenjene literature Roka Polesa in animacije Mitosled sva postavili naslednji hipotezi, ki ju bova poskušali z raziskovanjem v nadaljevanju dokazati.

HIPOTEZA 1:

Najina teza je, da je Rok Poles sam ustvaril ali si izmislil knjižne junake.

HIPOTEZA 2:

Pri animaciji Mitosled, so si nekatere like sposodili iz knjig Roka Polesa in iz ljudskih legend.

2. PRAVLJIČNA PERSPEKTIVA – TEORETSKA IZHODIŠČA

Ljudje v življenju za veliko stvari niso mogli najti primerne razlage, zato so si začeli stvari razlagati po svoje in si jih izmišljati. Izmislili so si bogove, nečloveška in polčloveška bitja, npr. vile, povodne može, škrate itd. To razlago pa so morali prilagoditi podobi sveta, tako pa je nastala posebna pravljíčna perspektiva - mit. Mit dandanes ni več samo stara bajka o božjih bitjih, ki skrbijo za red in smisel med ljudmi, ampak je veliko več, je vez s preteklostjo.

Ločimo:

1. etiološki m. (gr. aitia = vzrok), ki razlaga vzroke naravnih pojavov (nastanek človeka, živali, rastlin ipd.),
2. polzgodovinski m, ki je deloma nastal na zgodovinski osnovi (v gr. npr. bojevanje grških junakov z bogovi ipd.).

Etološka vrsta, v knjiž. verzificirana ali v prozi, v okviru različnih knjiž. zvrsti; temelji na nedvomeči veri in občudovanju (Kmecl, 1996).

2.1 MIT

Mit (iz grščine: mýthos) ali bajka je literarna zvrst in ima veliko značilnosti pripovedke. Mitične zgodbe so eden od načinov, kako si je človeška družba poskušala razložiti ustvarjalne sile, naravne pojave in dogodke, na katere niso mogli vplivati ali pa jih niso razumeli.

Miti, poskušajo pojasniti zlo in smrt ali odnos časa do večnosti; opisujejo tudi začetek ali konec sveta ali dejanja junakov določene kulture (Kmecl, 1996).

Čeprav bi se lahko zdelo, da so znanstvena raziskovanja ovrgla verjetnost mnogih mitov, le-ti še vedno ostajajo pomembni čustveni in duhovni zgledi.

2.2 LEGENDA

Legenda (latinsko legendum, kar se mora brati) se je v starorimski cerkvi imenovala knjiga, iz katere so brali odlomke iz življenja mučencev in svetnikov.

Po zasnovi je legenda podobna mitu in pripovedki. Mit pripoveduje o bajeslovnih božanstvih in v pripovedki o zgodovinskih in izmišljenih junakih, se v legendi pripoveduje o krščanskih svetih osebah (Kmecl, 1996).

Poleg ljudskih legend pa je ustvarjenih tudi veliko umetnih avtorskih legend, ki so jih napisali pisatelji.

2.3 RAZLIKA MED MITOM IN PRAVLJICO

Med miti in pravljicami so podobnosti in tudi razlike. V obojih se pojavljajo iste tipične osebe in situacije ter isti nadnaravni dogodki, vendar predstavljeni na bistveno drugačen način. Mit skuša vzbuditi občutek, da so dogodki brez primere, da se ne bi mogli zgoditi vsakomur, niti kje drugje, so veličastni in vzbujajo grozo (Kos, 1994).

V primerjavi s tem so dogodki v pravljicah prikazani kot običajni, kot nekaj, kar bi se lahko zgodilo vsakomur. Miti in pravljice dajejo odgovore na določena vprašanja. Vendar miti nanje neposredno odgovarjajo, pri pravljicah pa jih lahko le zaslutimo, nikoli niso neposredno izrečeni, ampak so prepuščeni otrokovi domišljiji.

3. RAZISKOVALNE METODE

Metode dela preučevanja ločimo glede na temo, ki smo jo izbrali na

Teoretične, pri katerih obravnavamo abstrakten pojem, s katerim se je verjetno ukvarjal že kdo pred nami. Pri tem uporabimo:

- Deskriptivno (opisno) metodo za pravilno uporabo, študijo in interpretacijo že napisane literature;
- Kavzalno (neeksperimentalno) metodo za pridobivanje, analize in interpretacijo podatkov in izsledkov z uporabo vprašalnika, intervjuja... (Križaj, 2010).

Relevantne vire za teoretični del naloge sva skozi ožji izbor informacijskih virov, primernih za izbrano raziskovalno področje, našli predvsem v informacijski bazi cobbis.si. Pridobljeno literaturo sva pregledali skozi prizmo ljudskih legend iz Šaleške doline, splošnih ljudskih legend in avtorskih knjig Roka Polesa.

Povezali sva se z avtorjema – Rokom Polesom in Ano Godec in z njima opravili raziskovalni tematski intervju², s katerim sva dobili natančen vpogled v njuno delo s področja mitov in legend v Šaleški dolini, kot tudi literaturo iz katere sta črpala avtorja. Prav tako pa nama je Ana Godec predstavila širšo zasnovo animacije (scenografijo, kostumografijo...), vendar tega v nalogi ne predstavljava, ker se ne navezuje na našo raziskovalno temo.

V tem poglavju vam bova v štirih podpoglavjih predstavili:

- Šaleške ljudske mite in legende³.
- Avtorske legende⁴ Roka Polesa, ki se ne navezujejo na izpeljavo iz splošnih ljudskih mitov in legend⁵.
- Izpeljave mitov in legend – ljudska ali avtorska legenda.
- Avtorske mite in legende, ki so izpeljani iz splošnih ljudskih mitov in legend. Literatura, ki sva jo ob tem uporabili je navedena na koncu naloge.

² Raziskovalni tematski intervju – je kvalitativna raziskovalna metoda. Vsak pogovor je v bistvu intervju, a se znanstveni intervju razlikuje po temeljiti pripravi, ki temelji na natančni opredelitvi cilja, namena in smisla pogovora. Osnovni pogoj za uspešnost intervjuja so: strokovno razgledan in usposobljen raziskovalec, temeljita priprava in poglobljeno znanje o raziskovalni problematiki.

³ Ljudska šaleška - tako smo imenovali tiste mite in legende, ki so značilni samo za Šaleško dolino.

⁴ Ljudska splošna - tako smo imenovali tiste mite in legende, ki ne veljajo samo za Šaleško dolino ampak za širši slovenski in tudi mednarodni prostor.

⁵ Avtorska - tako smo imenovali tiste mite in legende, ki so prirejeni in katerih avtor je znan.

3.1 ŠALEŠKI LJUDSKI MITI IN LEGENDE

Pri tem podpoglavju sva se odločili predstaviti samo Šaleške ljudske mite in legende, kar pomeni, da sva se osredotočili le na tiste, ki izhajajo izključno iz Šaleškega prostora, tako geografskega kot zgodovinskega. Pri raziskovanju sva pregledali različne knjige in literaturo ter ugotovili, da je največ mitov in legend v Šaleški dolini v povezavi z gradovi. To sva odkrili tudi s pomočjo knjige Gradovi in graščine v narodnem izročilu. Tukaj na kratko povzemava nekaj najbolj zanimivih izbranih mitov in legend iz Šaleške doline. Vsi predstavljeni povzetki, iz zgoraj navedene knjige govore o gradovih Šaleške doline. Divje žene na Kozjaku pa je izbrana legenda iz Šaleške doline iz knjige Bajke in pripovedke slovenskega ljudstva z mitološkim uvodom.

TOMAŽ HREN V VELENJU - Velenjski grad⁶ in cerkev Matere božje sta bila v času reformacije protestantske vere. V času protireformacije je v naše kraje prišel škof Tomaž Hren s svojimi spremljevalci zažigat protestantske knjige. Prebivalci so bili zelo razburjeni in mu niso hoteli dati hrane.

GRAJSKE POSTOJANKE - Šaleški gospodje so imeli svoje postojanke, tako je bila v Šaleški vasi njihova shramba za žito, imeli so tudi stolp s katerega so klicali svoje lovce. Temu stolpu je bila nato prizidana tudi cerkev, na stebru blizu cerkve pa je bil kip sv. Krištofa, ki ima pomen zaščitnika treznosti.

ZIDANJE ŠALEŠKEGA GRADU - Tam je nekoč bival graščak Valentin, ki je ukazal kmetom, da so mu prišli gradit velik stolp. Delavcev je bilo zelo veliko, nadzorovala pa jih je mlada grofova hči, ki je zelo grdo ravnala s podložniki. Kdor je malo počival, je moral jahati oslco, ki je bila iz lesa in je imela zelo ostro hrbtišče. Jahaču so zvezali noge pod osličinim trebuhom, tako da ni mogel razjahati.

TURKI OBLEGAJO ŠALEŠKI GRAD⁷ - Pravijo, da so Turki nekoč oblegali Šaleški grad in da so vso poslopje razstrelili, samo stolpa niso mogli. Zaradi njegove trioglate oblike so se odbile od njega vse turške krogle.

⁶ Velenjski grad (jezikovna op.) – V literaturi različno navajajo ime gradu kot grad Velenje ali Velenjski grad. V nalogi bomo uporabljale obliko Velenjski grad.

⁷ Šaleški grad (jezikovna op.) – V literaturi različno navajajo ime gradu kot grad Šalek ali Šaleški grad. V nalogi bomo uporabljale obliko Šaleški grad.

STRELA UNIČI ŠALEŠKI GRAD - Pripovedujejo, da so pred stopetdesetimi leti nekega popoldne v gradu plesali in da je divjala nevihta in je strela treščila v grad. Požara niso opazili, dokler ni bila vsa streha v plamenu. Tedaj je zgorel tudi arhiv. Po požaru gradu niso več obnavljali.

ŠALEŠKI GRAŠČAK PREKOLNE GRAD, ŽENO IN HČERE - V šestnajstem stoletju sta močno slovela turnski in šaleški graščak, ki sta si bila v sorodu. Bila sta kakor prava prijatelja, toda oba sta bila zelo strastna igralca. Nekoč sta igrala ves dan. Proti večeru sta zastavila že vsak svoje premoženje, a je turnski grof v igri zmagal. Dobil je Šaleški grad z vsem posestvom. Šaleški graščak se je strašno razjezil in v jezi preklel Šaleški grad, svojo ženo in svoje tri hčere. Preklete so še zdaj, grof pa se je preselil drugam.

VILE POD OGNJENIM GRADOM - Ognjeni grad je bil zelo velik, obdajalo ga je obzidje, ki je imelo na eni strani globok prepad, v katerem so baje živele vile.

ZAKLAD POD RUŠEVINAMI OGNJENEGA GRADU - Ljudje pravijo, da se nahajajo pod ruševinami veliki zakladi zlata ali pa velika množica gadov. Kadar se bliska in je nevihta, strela udari v razvaline. Pravijo, da strelo vleče ali zlato ali pa dragocena krona kralja gadov in modrasov. Zbrali so se možje in se pripravili, da prekopljejo razvaline in pridejo do kleti, kjer bi naj bil zaklad. Klet ima troje kamnitih vrat, možje pa so odkrili le dvoje vrat, ko pa so prišli do tretjih, so pustili delo in odšli.

O PUSTEM GRADU IN O JEZERU - V Šaleški dolini je bilo jezero, Pusti grad pa je služil kot svetilni stolp čolnarjem in jim kazal rešilno pot.

DEKLE V PUSTEM GRADU PRI ŠOŠTANJU - Neko dekle je šlo na božič z dela domov in ko je prišlo do Pustega gradu, je videlo odprta vrata in vstopilo, da bi si bolje ogledalo grad. Takoj, ko je vstopilo, je pred sabo zagledalo moža, stoječega poleg treh sodov zlatnikov. Nato je ostalo v gradu celo leto in mu pospravljalo, on pa ji je priskrbel hrano. Prejemalo je tudi redno mesečno plačo.

NEUSMILJENA GRAŠČAKOVA HČERKA - V Škalskem gradu sta živela graščak in graščakinja, ki sta imela hčerko. Ko je bila nekoč hčerka sama doma, je prišla revna starka prosit milodarov, a jo je hčerka nagnala. In starka ji je zapretila: »Še danes zvečer se boš kesala!« Prišli so Turki in razdejali grad.

O ŠKALSKEM GRAŠČAKU - Pravijo, da je Šaleško dolino nekdam napolnjevalo jezero. Tam, kjer je zdaj škalska cerkev z župniščem, je bil otok na katerem je stal grad. Nekega jesenskega dne je gospod z Gradišča povabil škalskega graščaka na lov. Po lovu so imeli tudi pojedino bilo je polno jedi in pijače. Nato pa so se odprla vrata in na pragu se je prikazala žena z lačnim otrokom in prosila za dete miloščine, a je ni nihče uslišal. Škalski graščak celo reče: »Ako ti je všeč, pobiraj drobtine pod mizo!« Žena se raztogoti in vsa solzna mu pravi: »Brezsrčneže kaznuje Bog. Še danes te doleti kazen.«

Zvečer se vrne škalski graščak domov. Po stopnicah mu prihite naproti služabniki in mu pripovedujejo, da je v njegovi odsotnosti hudi duh obsedel njegovo edino hčerko. Graščak se zelo prestraši. K sreči se je nahajal takrat v gradu menih iz Gornjega grada. Graščak ga prosi, naj mu za božjo voljo pomaga. Menih goreče moli in z molitvijo oprosti hčerko hudega duha. V zahvalo za to dobroto podari graščak svoj grad in vse posestvo menihom v Gornjem gradu.

DIVJE ŽENE NA KOZJAKU - Legenda se dogaja na Kozjaku, pri Hudi luknji do Soteske in govori, da je neki kajžar imel tri otroke, ki so pasli koze in ovce. Do njih je prišla zelo lepa žena in jim podarila igrače ter jim rekla, da jim bo prinesla še kaj, vendar tega ne smejo nikomur povedati. Otroci so ji to obljubili in žena je odšla. Vsake toliko časa je prišla žena na pašnik, jim prinašala stvari ter jih učila plesati in peti. Nekega večera pa se je fant zagovoril in začel doma praviti o tej ženi, oče pa mu je dejal, da naj naslednji dan prinese kaj hrane domov. Naslednjega dne se sin ni vrnil domov, oče ga je šel iskat in ga našel mrtvega, hčere pa ni našel.

Še ena legenda govori o ubožni ženi z malim dojenčkom, ki ga je pustila v zibelki in za nekaj časa odšla zdoma. Ko je prišla nazaj, dojenčka ni več našla, pod oknom pa je zaslišala, da naj ne pušča otroka samega, sicer ga bo vzela Divja žena.

3.2 . AVTORSKE LEGENDE ROKA POLESA, KI SE NE NAVEZUJEJO NA IZPELJANE IZ SPLOŠNIH

V tem podpoglavju predstavlja avtorske legende, katerih avtor je Rok Poles in jih nisva našli v nobeni drugi ljudski legendi, se pa navezujejo na Šaleško dolino, tako geografsko kot zgodovinsko, na sam kraj Bele Vode in potok Bele vode. Tako sva si iz knjige Roka Polesa Izvir Bele vode izbrali tri zgodbe in jih na tem mestu predstavlja.

IZVIR BELE VODE- Pogorje Smrekovec, ki se dviguje nad dolino je dobilo ime po smrekovem gozdu. Tod gnezdi divji petelini, tod so še nenavadna bitja, tod so še prebivalci iz vic. Ena stran je sončna druga hladna. Na sončni strani izvira Bela voda, na hladni pa potok. Ob Belih vodah je kraj Bele Vode. Pot na hrib se vzpenja čez Kramarico, ki je dobila ime po kramarju, ki so ga roparji tam oropali.

ROPARJI V BELIH VODAH - Nekoč so se v Belih Vodah skrivali roparji in nakradene stvari skrivali v skrivališčih, ki se imenujeta Zgornji in Spodnji brlog. Ko so nekega dne šli vaščani k polnočnici so roparji sklenili oropati kmetijo. Tam pa sta jih pričakala hlapec in dekla. Roparji so se nato grehov pokesali.

TURŠKE PODKVE - Turki so divjali čez naše kraje, vendar so se v Belih vodah izkazali za strahopetne.

3.3 IZPELJAVE MITOV IN LEGEND – LJUDSKA ALI AVTORSKA LEGENDA

V tem podpoglavju sva ugotovili, da so ljudske Šaleške legende najbolj znane po gradovih in graščinah ter da se ne navezujejo na splošne ali avtorske – prirejene legende.

Ljudske splošne legende je Rok Poles priredil. Uporabil je znane junake in jih postavil v Šaleški geografski in zgodovinski prostor ter z njihovo pomočjo predstavil neko kulturno ali naravno znamenitost Šaleške doline. Napisal je otroške knjižice ter vodiče, v katerih nas ljudski junaki popeljejo v igrivi in čarobni svet Šaleške doline (zmaj Pozoj, Bergmandelj).

Iz njegovih priredb pa je za animacijo Mitosled, ki se je odvila na drsališču v Velenju 2014, nekaj njegovih junakov uporabila Ana Godec, nekaj pa si jih je s pomočjo splošnih legend izmislila sama in jim dodala tudi splošne like kot sta Zvezdogled, Luna...

3.4 AVTORSKI MITI IN LEGENDE IZPELJANE IZ SPLOŠNIH LJUDSKIH

V tem pod poglavju sva predstavili avtorske mite in legende izpeljane iz splošnih ljudskih in sicer kakor jih je priredil in v Šaleško dolino postavil Rok Poles.

Tako sva ugotovili, da je iz ljudske splošne legende o sveti Barbari mučenici izpeljal knjigo Sveta Barbara, zavetnica rudarjev.

Iz ljudskega lika zmaja Pozoja je izpeljal: Pozojevo grajsko pot okoli Velenja, O divjem premogu, lintvernu, pozaju ali zčaju ter Poskok po Šaleški dolini.

Iz legende O beli kači s kronico je izpeljal Poskok po Šaleški dolini, iz ljudskega lika Bergmandeljca je izpeljal zgodbico O jamskem škratu, iz mastodontov⁸ je izpeljal pripoved O malem mastodontu, iz legend o Žal ženah je izpeljal zgodbico O mali vili, iz grajske legende o duhu Kunigunde pa je izpeljal pripoved O grajskem duhu.

LEGENDA O SVETI BARBARI – MUČENICI - Rudarji, ki so pod zemljo v stalni nevarnosti, so si jo izbrali za svojo zavetnico. Za svojo zavetnico so jo izbrali tudi vojaki, zlasti topničarji, minerji, zidarji, ranjenci in vsi, ki jim pretijo stalne nevarnosti in smrt; zanimivo, tudi tatovi.

Po izročilu je Barbara živela v Nikomediji v Mali Aziji, za krščanstvo pa jo je pridobil znameniti krščanski učitelj Origen. Bila je hči poganskega kralja Dioskurja, ki je živel v drugi polovici tretjega stoletja. Zaradi izredne telesne lepote je oče Barbaro zaprl v stolp. Na njegovo željo bi se morala poročiti s kraljevičem Fabricijem, verovati v poganske bogove in jim darovati. To je odklonila. Zato so jo vrgli v ječo in jo mučili. Obsojena je bila na smrt in njen lastni oče ji je z mečem odsekal glavo. Takoj po tem dejanju je njega ubila strela.

Stolp, s katerim upodabljajo svetnico, je simbol jetništva; kelih, ki je prav tako eden izmed simbolov sv. Barbare, pa pomeni okrepčilo in vir moči, ki ji jo je dajala njena trdna vera.

➡ **SVETA BARBARA** je bila zavetnica rudarjev. Častili so jo v podzemnih kapelah. Oče ji je z mečem odsekal glavo, krona kaže na njen plemeniti rod, v stolpu je bila zaprta, kelih s hostijo nosi kot popotnico vsem, ki jo kličejo v zadnji uri (Poles, 2008).

Iz lika ljudskih legend o zčaju Pozaju so izpeljane Pozojeva grajska pot okoli Velenja, O divjem premogu, lintvernu, pozaju ali zčaju ter Poskok po Šaleški dolini.

⁸ Mastodonti – Okostje mastodonta so našli v Škalah pri Velenju. Razstavljeno je v muzeju Velenjskega gradu.

ZMAJ POZOJ

Legenda pravi, da se je zmaj Pozoj rodil iz rdečega jajca, ki ga na vsakih sedem let znese petelin (zato so gospodinje petelina nekoč še pred dopolnjenim sedmim letom spravile v lonec). Zmaj se je izlegel v podzemnem jezeru pod hribom Kozjak in pri tem predril skalo, tako je jezero steklo v Šaleško dolino. Da je bilo že nekdanje v Šaleški dolini jezero, priča ime cerkvice sv. Jurij nad jezerom, ki pa je danes ni več, saj se je zaradi rudarjenja pogreznila.

- „Pozoj“ je ime zmaja ki leži v močvirnatih področjih ter med bregovi.
- Do konca 19. stoletja se je verjelo, da pod Čakovcem leži zmaj Pozoj, kateremu se glava nahaja pod cerkvijo sv. Nikole, rep pa pod starim gradom.
- Tudi v neposredni okolici Dubrave so obstajale štiri jame v katerih so, po narodnem verovanju, živeli zmaji Pozoji.
- Legenda o zmaju obstaja tudi v „zmajevem mestu“ Celovcu. Na tem področju, ki naj bi bilo močvirnato in vlažno, je živel okrutni zmaj. Simbol zmaja se nahaja še danes v grbu mesta, spomenik zmaja pa se dviguje na glavnem trgu.

➡ **POZOJ - PREMOG- ZMAJ** je najstrašnejša žival. Iz njene krvi naj bi nastal premog, ki so mu sprva rekli “zmajska kri” (sanguinis draconis). Zmaj Pozoj je živel v jezeru, dokler ni odteklo iz Šaleške doline. Izvali se v podzemnem jezeru iz rdečega jajca, ki ga znese sedemletni petelin (Poles, 2008).

BELA KAČA S KRONICO - Mati je vsak dan delala na polju, otroci so bili doma. Vsakič jim je pripravila skledo mleka in jih vedno pohvalila, saj je mislila da so vse izpraznili sami. Nekoč so ji otroci povedali, da jim nekdo pomaga pri hranjenju. Matero je zanimalo, kdo to je, zato se je naslednji dan skrila za vrata. Izpod mize je prilezla bela kača s krono na glavi. Ko se je najedla, je spustila kronico na tla in se skrila nazaj v luknjo. Prestrašena mati je pobrala otroke ter kronico in jih odpeljala na varno. Ugotovili so, da če položijo kronico na kakšno dobrino, te nikoli ne zmanjka. Kronico so imeli tako dolgo, dokler so bili pri hiši tisti ljudje, ki so z belo kačo lepo in prijazno ravnali.

➡ **POSKOK PO ŠALEŠKI DOLINI** je izpeljan iz Bele kače s kronico – Poskok je kača s štirimi nogami, ki straži kačji zaklad na Kozjaku. »Zelo strupeno, zelo nevarno, zelo hitro stran!«

Poskok je kača s štirimi nogami, ki živi v skrivni dolini na hribu v Paškem Kozjaku nad Šaleško dolino. Izgubil je kačjo kronico, ki pomnoži vse stvari, zdaj pa jo išče po Šaleški dolini, tako da se sprehodi skozi pomembna zgodovinska obdobja, razlage nastanka Šaleške doline, imen in skozi kulturne in naravne spomenike Šaleške doline. Poskok je radoveden plazilec, ki odkriva znamenitosti:

- Kjer je danes Šaleška dolina je bilo včasih morje, kasneje jezero.
- Z zelenim kamnom, ki so ga pridobili iz jezera je obzidan kulturni dom.
- Na Velenjskem gradu živijo nenavadne živali mastodonti, tapirji.
- V Mornovi zijalki ter Špehovki nad Hudo luknjo so našli ostanke orodja prvih ljudi.
- Nekoč naj bi obstajala rimska poštna postaja Upelaj in Speratinov nagrobnik z latinskim napisom.
- Dolina je dobila ime po gradu Šalek, ki je najstarejši grad, danes pa je tristrana razvalina.
- Dvakrat je pogorel, drugič ga niso več obnovili.
- Srečal pa je tudi pravljlična bitja - zlatolase žal žene (vile), velikane ajde, škrate, Torkljo, čarovnice, sedemletnega petelina, ki znese jajce, iz katerega se izvali Pozoj in zraste v zmaja.
- Cerkev v Šaleku je posvečena svetniku Andreju, v cerkvi se nahaja poševen križ - Andrejev križ, katerega uporabljajo za označevanje prehodov čez železniško progo.
- Kavčnikova domačija v Zavodnjah, ni imela dimnika, zato so ji rekli dimnica. V izbi so skupaj živeli ljudje in manjše živali.
- Velenjski grad je najboljše ohranjen in Turki ga niso mogli zavzeti.
- V podzemlju rudarji pridobivajo premog-lignit, je najgloblja točka v Sloveniji. Na Starem jašku se nahaja muzej premogovništva.
- V Termoelektrarni Šoštanj kurijo lignit, da pridobijo elektriko.
- Šaleška jezera so: Velenjsko, Šoštanjsko in Škalsko.
- Razpoka šoštanjski prelom poteka čez Topolšico, tam so odkrili zdravilno vodo-vrelec. V parku je spominska soba o podpisu predaje nemške vojske po 2. svetovni vojni..
- Mesto Velenje so odprli 20. septembra 1959, zgrajeno je v parku.

Na koncu je Poskok našel kronico, ki jo je zgubil v copatu, sedaj pa so po celi dolini copati (Poles, 2007).

BERGMANDELJC⁹ - Antonijev rov - jamski škrat Perkmandlc, ki se je po legendi prikazoval rudarjem, jim pomagal ali pa ponagajal.

»Bergmandeljc«, ki živi v rudniku in pomaga dobrim ljudem

➡ Iz Bergmandeljca je izpeljana zgodba **O JAMSKEM ŠKRATU**, ki je zbirka pesmic o nagajivem jamskem gorskem škratu in njegovih vragolijah.

V Šaleški dolini je nekdanj varoval svinčevo in cinkovo rudo v Penku, železovo rudo na Kozjaku in srebrno rudo v Velunjem grabnu, zadnjih sto trideset let pa nadzira predvsem lignit. Opaža se ga tudi v drugih rudarskih krajih, ker rad hodi na izlete (Poles, 2008).

MASTODONT - »Mastodonti so bili rastlinojede živali, podobne današnjim slonom. Pred 1.800.000 leti so živeli v Šaleški dolini, ki je bila tedaj močvirnata in močno poraščena. Imeli so dolge okle in bili tako veliki, da so jih znanstveniki poimenovali »zobata gora«. Ostanke mastodontov so v Šaleški dolini našli v Škalah l. 1884 in 1964. Hranijo jih v muzeju na Velenjskem gradu. Tam in ob Turističnem jezeru stojijo tudi kipi mastodontov. Ostanke, najdeni v Šaleški dolini, so pripadali dvema vrstama mastodontov: Bunolophodon (Anancus) arvernensis Zygolophodon borsoni (Hays.)« (Poles, 2002).

➡ **O MALEM MASTODONTU** je izpeljal zgodbo Mali mastodontek, ki hoče zrasti. Opisuje kako se zjutraj umije in uredi. Nato pove še kaj rad dela. Njegov stric Matija je gasilec in rad nagaja teti Zlati. Mastodontek pove da je mulec, paglavec, cepec, butelj in pa štor. Če se grdo obnaša ali ne uboga, mu mama zagrozi, da bo moral h grozni teti Mimi. Opiše kakšne nesreče je imel, pičila ga je čebela, enkrat pa se je zaletel v skalo.

V prostem času rad skače s kolebnicami, čeprav mu ata ne pusti, da ne zbudi zmaja Pozoja, zato jih dobi po riti. Svoji prijateljici najraje nagaja, ker mu je všeč. Za kosilo imajo travo v ledu, ki je ne mara, za sladico pa potico, ki si jo celo zbaše v usta. Zvečer ga mama pokrije in poljubi za lahko noč.

ŽAL ŽENE - V Belih Vodah so v jami živele Žal žene. Pomagale so pri kmetovanju, žetvi. Niso pa hodile tja le delat, ampak so prihajale h gospodarju v posteljo, nekoč pa je to gospodinja opazila (Poles, 2005).

⁹ Bergmandeljc ali tudi znan kot Perkmandlc (jezikovna op.).

Žalik žena, Žal žena, Žark žena, Žar žena ali Žalka je eno od bajeslovnih, mitičnih bitij v ljudskih pripovedkah, ki se pojavlja predvsem na Koroškem, in ki je istovetna Jébek ženi iz Kranjske gore, izročilo Žalik žene pa se staplja z izročilom o vilah, sojenicah in rojenicah

➡ Iz žal žen izpeljana pripoved **O MALI VILI**, ki govori o vili, ki je ogrožena vrsta živih bitij. Najprej nam vila opisuje kaj rada počne, nato pa pove kdaj vstane in odpleše rosni ples. Rada se skriva in se tako skriva, da se še sama ne najde več. Vila je rada urejena, zato se napudra in si nadene rdečilo, njeni sestri pa ji kričita, da se naj gre umit.

Mala vila se je bob, saj je to vilinska najljubša jed, ki jo kosi radi kradejo.

Vila rada čara, saj polžku začara dlake in sedem nog, ta pa se zgrozi in reče, da naj bo tako kot prej.

Zvečer gredo vile sedet na kamnito pručko in si s kresničkami izmenjujejo novice.

KUNIGUNDA - Je legenda o grajski služabnici, ki naj bi jo grajski gospod obtožil čarovništva, nato pa naj bi jo gospoda zaklela in vrgla v grajski vodnjak v atriju Velenjskega gradu in od takrat naprej naj bi strašila po grajskih sobanah.

➡ Iz grajske legende o duhu Kunigunde je izpeljana zgodba **O GRAJSKEM DUHU** - Zgodbica govori o Kunigundi, s katero se je hotel poročiti Mlinar, vendar ji oče grof ni dovolil. Zaradi žalosti se je vrgla v vodnjak. Sedaj je duh, straži ter straši po gradu.

3.5 ANIMACIJA¹⁰ MITOSLED

V Vili Bianci sva imeli sestanek z idejno vodjo Mitosleda gospo Ano Godec, ki je poskrbela za scenarij in režijo tega dogodka.

Za Mitosled¹¹ je scenarij napisala Ana Godec, ki ga je prav tako režirala. Animacija se je odvila 17. decembra 2013, ob 17. uri v Sončnem parku v Velenju.

¹⁰ Animacija - Animacija je vedno bolj pomemben del turistične ponudbe. Animacija je na eni strani spodbujanje gostov k aktivni udeležbi in na drugi strani pasivno spremljanje »zabave«. Torej je animacija del turistične ponudbe, s katerim se zadovoljujejo potrebe in želje turistov, da doživijo pričakovani in želeni turistični program, pri tem je poudarek na notranjem občutju in razpoloženju. Z njim pa organizator programa povečuje turistično potrošnjo (Ravkin, 1989).

¹¹ Ravno v času Mitosleda pa sva bili na drsališču in videli, da se nekaj dogaja. Radovedni sva si odšli ogledati, kaj se dogaja. Pritegnili so naju raznoliki kostumi in junaki Mitosleda, tako kot tudi sama zgodba in izvedba prireditve.

Sončni park so obiskala pravljica bitja in udeležence, predvsem otroke, popeljala skozi 7 različnih postojank s pomočjo pravljice zemljevida. Tam so spoznavali mitološke in domišljajske like.

Skozi park so se otroci skupaj z zlatim ptičem sprehodili in na poti srečali različne pravljice junake, ki so značilni za Šaleško dolino.

Dogodek so dopolnili tudi glasbeniki, ki so otroke popeljali skozi Zvočni Labirint.

Vsakega izmed pravljice likov so delno dodelali in mu dodali svojo zgodbo, da bi otrokom s pomočjo pravljice bitij prikazali zgodovino Šaleške doline na malo bolj zabaven, zanimiv in njim razumljiv način. Otrokom so predstavili pravljico, s Šaleško zgodovino povezano, zgodbo.

Skozi Mitosled je prepletenih več različnih zgodbic, mitov in legend povezanih s Šaleško dolino.

JUNAKI MITOSLEDA

Atlantidov Škalček - jezerskih globin poznavalček: izmislila si ga je sama Ana Godec (nakazuje na znano legendo o potopljenem mestu), govori o nastanku Škalskega jezera, kjer je zaradi rudarjenja potonilo kar nekaj zgradb.

Zasanjani Zvezdogled - je povedal mite o zvezdah.

Vila Sonca in Vila Lune - sta povezovali dogajanje in dali zgodbi rdečo nit.

Jezerka deklica in Strašni som - sta ekološko ozaveščena, otroke sta poučila, kako skrbeti za vodovje, in jim opisala potek reke Pake.

Krtek in Pozoj - ki sta predstavljala rudniške rove in življenje pod zemljo (postavljen je bil svetlobni labirint).

Bergmandelj - naj bi šlo za nagajivega škrata, ki je nagajal rudarjem v rudniku (nastopal je skupaj s »podzemno bando«).

Čarovnica Kunigunda - je otrokom predstavila mit o čarovnici, ki naj bi živela na Velenjskem gradu.

4. IZSLEDKI RAZISKAVE

RAZLAGA HIPOTEZE 1

V prvi hipotezi smo trdili, da je Rok Poles sam ustvaril ali si izmislil knjižne junake. Z raziskovanjem sva ugotovili, da temu ni tako, saj sva v različnem gradivu našli vire, iz katerih je črpal. Vse njegove legende so avtorske, vendar so izpeljane iz že obstoječih mitov in legend. Sam jih je nadgradil; umestil v določeno zgodovinsko obdobje, v geografski prostor - Šaleško dolino ter jih priredil za natančno določeno starostno skupino - za otroke.

Tako je sveto Barbaro, zavetnico rudarjev, črpal iz že obstoječe legende o sv. Barbari mučenici, Pozojevo grajsko pot okoli Velenja iz legende o zmaju Pozoju, ki naj bi izviral že iz Celovca, okolice Dubrave ter pod Čakovcem. Bergmandeljca je črpal iz nagajivih jamskih škratov, ki naj bi se nahajali po vseh rudnikih in jamah ter pomagali ali nagajali rudarjem. Poskok po Šaleški dolini je črpal iz legende O beli kači s kronico, ki govori o tem, da če položiš kronico na kakšno dobrino, te nikoli ne zmanjka. Knjižico O malem mastodontu je črpal iz mastodontov, ki so v preteklosti lomastili po Šaleški dolini.

RAZLAGA HIPOTEZE 2

V drugi hipotezi sva trdili, da so si nekatere like sposodili iz knjig Roka Polesa in iz ljudskih legend. Iz intervjuja v Vili Bianci z gospo Ano Godec sva prišli do ugotovitve, da so nekaj svojih junakov izpeljali iz zgodbic Roka Polesa. Nekaj junakov pa si je Ana Godec izmislila sama s pomočjo ljudskih mitov in legend, ki so del širšega evropskega prostora in se dajo vključiti v naravno okolje Šaleške doline. Nekatere lahko imenujemo tudi urbane legende.

Atlantida¹² – potopljeno mesto predstavlja in izpeljuje iz potopljenih Škal, zaradi ugrezanja zaradi rudnika, zato si je izmislila junaka Atlantidov Škalček jezerskih globin poznavalček. V povezavi z jezerom si je izmislila tudi Jezersko ali Rečno deklico ter Strašnega soma. Zmaja Pozoja pa so postavili v svetlobni labirint, ki je simboliziral rudniške rove, izvzela pa ga je iz Polesove izpeljave ljudske legende o zmaju Pozoju. Bergmandeljca in Krtka je izpeljala iz Polesove izpeljave O jamskem škrtu, Čarovnico Kunigundo pa je izpeljala iz že obstoječe legende o grajski služabnici Kunigundi, ki naj bi strašila po Velenjskem gradu. Sama pa si je izmislila Zasanjanega Zvezdogleda, ki je pripovedoval mite o zvezdah Vilo Sonca in Vilo Lune, ki sta povezovali prireditev.

¹² Starodavna otoška civilizacija, katere obstoja in položaja niso nikoli potrdili.

4.1 UGOTOVITVE

Po vsej prebrani literaturi in raziskavi sva ugotovili, da se ljudske legende odlično podajo kot povezovalci in pripovedovalci naravnih in kulturnih znamenitosti Šaleške doline, kakor je to več kot odlično opravil Rok Poles s svojimi knjigami.

Ugotovili sva, da je Rok Poles intenzivno raziskoval etnologijo Šaleške doline, se povezal z njenimi kraji in ljudskimi junaki.

Zanimivo je, kako je s pomočjo svojih junakov povezal skupaj pravljичni in zgodovinski ter geografski vidik Šaleške doline. Tako nam je na poenostavljen način, razumljiv vsem, predstavil ter obrazložil pomembne zgodovinske dogodke iz Šaleške doline, kot tudi naravne značilnosti.

Njegove knjige so opremljene z avtorskimi ilustracijami – v izredno prepoznavnem ornamentalističnem slogu. Vse njegove knjige, ki sva jih predstavili, so namenjene otrokom (z izjemo Izvir Bele vode). Z njimi enostavno, simpatično predstavi naravne in kulturne znamenitosti Šaleške doline. Junaki, ki mu pri tem pomagajo izhajajo iz našega ljudskega izročila ali pa so zelo znani junaki iz širšega evropskega območja (zmaj Pozoj, Bergmandeljč). Ugotovili sva, da otroci na tak način spoznavajo tudi ljudske junake in s tem ohranjajo stik z našo preteklostjo. V Polesovih knjigah že pozabljeni junaki oživijo na nov sodoben način. Pridobijo lastnosti današnjih ljudi in se orientirajo v današnjem času. Lahko bi rekli, da je Poles z njimi ustvaril novodobne avtorske urbane legende.¹³

Po drugi strani pa meniva, da je animacija Mitosled želela s podobnimi motivi, na podoben način otrokom približati ljudske junake in jih popeljati skozi pravljичni svet Šaleške doline, katerega meje so: realne naravne danosti (jezera, potopljene Škale) in ga obdajajo nedosegljiva, težko predstavljljiva nebesna telesa (Zasanjani Zvezdogled, Vila lune, Vila sonca) ter ekološka ozaveščenost (Jezerska deklica in Strašni som). Ugotovili sva, da ta svet, hkrati pravljичen in realen spretno predstavijo ljudski junaki, ki jih otroci lahko vzamejo za svoje.

Na tem mestu bi radi poudarili, da pričujoča naloga temelji in izhaja iz tistih ljudskih likov in legend, ki so tako ali drugače povezani z zgodbicami Roka Polesa. V opravičilo temu dejstvu bi zapisali, da so bile prav njegove zgodbe tiste, ki so naju spremljale skozi najino otroštvo.

¹³ Urbana legenda ali urbani mit je ime za izmišljene dogodke, ki predstavljajo del moderne folklore, oziroma se opisujejo in prenašajo od oseb, ki verjamejo v njihovo resničnost. V tem so skoraj enaki nekdanjim mitom in legendam; izraz »urban« kljub temu ne označuje njihove zemljepisne, temveč časovno določitev; z njim se označujejo miti in legende, ki so nastali in ki obstajajo v modernem svetu, za katerega je značilna urbanizacija in tehnologija.

5. TABELA IZSLEDKOV

Pred vami so v obliki tabele predstavljene glavne ugotovitve in strnjen pregled rezultatov najine raziskave.

Šaleška ljudska legenda	Splošna ljudska legenda	Avtorska - prirejena legenda	
		Rok Poles	Ana Godec
Podzemeljski rov	Legenda o sv. Barbari - mučenici	Sveta Barbara, zavetnica rudarjev	
Tomaž Hren v Velenju	Zmaj Pozoj	Pozojeva grajska pot okoli Velenja (vodič) O divjem premogu, lintvernu, pozaju ali zmaju Poskok po Šaleški dolini	Zmaj Pozoj Jezerska deklica in Strašni Som Atlantidov Škalček
Grajske postojanke	Bergmandeljč	O jamskem škratu	Bergmandeljč (underground banda) Krtak (izpeljana iz živalskega sveta)
Zidanje Šaleškega gradu	O beli kači (Bela kača s kronico)	Poskok po Šaleški dolini	
Turki oblegajo Šaleški grad			Zasanjani Zvedogled (izpeljana iz nebesnih teles)
Strela uniči Šaleški grad			Vila Sonca in Vila Lune (izpeljana iz nebesnih teles)
Šaleški graščak prekolne grad, ženo in hčere			
Vile pod Ognjenim gradom			
Zaklad pod ruševinami Ognjenega gradu			
O pustem gradu in o jezeru		Izvir bele vode	
Žal žene		O mali vili	
		O malem mastodontu (izpeljana iz najdenega okostja)	
Kunigunda		O grajskem duhu	Čarovnica Kunigunda

5.1 TURISTIČNA PERSPEKTIVA

Zaradi odličnih zgodb Polesa in tudi Mitosleda sva se odločili raziskovalno nalogo nadgraditi tudi z lastno izmišljeno legendo. Izbrali sva si velikana Ajda, Ledinca in Špika, že obstoječa junaka slovenskih legend. V zgodbo sva umestili tudi naravno in kulturno dediščino Šaleške doline.

Iz turističnega vidika sva se avtorske zgodbe lotili, da bi predstavili znamenitosti naše doline na drugačen, inovativen način. Zato sva ustvarili tudi svojo zgodbo ter jo povezali z ljudskimi junaki iz ožjega in širšega okolja. Umestili sva jo med Šaleške naravne in kulturne znamenitosti in v nadaljevanju zanjo pripravili tudi turistično ponudbo za skupine.

5.2 HUDA JEZA AJDA LEDINCA

V starih časih so v naših gorah prebivali velikani Ajdi, ki so bili tako veliki, da je živel vsak sam na svoji gori. Bili so izredno močni, ampak ne toliko pametni. Pogovarjali so se z ene gore na drugo. Vodo so dobili tako, da so se sklonili in z roko zajeli vodo iz rek ali jezer.

Brata Ledinc in Špik, ki sta živela v Mežiški dolini, sta bila med zadnjimi še živečimi Ajdi, ko ju je nekega deževnega dne zasul plaz. Od takrat ju dolgo ni videl nihče več.

V srednjem veku pa vedo Mežičani povedati, da so nekega jutra opazili razkrit hrib, od njega pa so vodile proti Hudi Luknji velike stopinje.

Ravno tisti čas pa so v Šaleški dolini opazili Ajda Ledinca, ki se je umival v pritoku Lepena. Nato je prišel do gozda, v katerem je Šaleški grad, kjer je ostal nekaj dni. Šaleški grad mu je postajal vedno bolj všeč, saj ga je spominjal na dom in na umrlega brata.

Kopal se je v Škalskem jezeru, hodil čez Uršljo goro in spoznaval našo dolino in se je vedno spet vračal v tako domač gozd Šaleškega gradu. Tam ga je nekega dne pričakal zmaj Pozoj, ki je bil užaljen, saj se je smatral za edinega čuvarja Šaleške doline, da si nekdo drzne priti v njegovo dolino in tam kar ostati.

Ajd Ledinc in zmaj Pozoj sta se prepirala

tako glasno, da vedo ljudje povedati, da so imeli občutek, kot da je nadnje prišla strašna turška

Ilustracija Neže Drol: Ajda Ledinc in Špik in Pozoj

vojska. Pri tem pa je zmaj Pozoj nalašč podtaknil ogenj na Šaleškem gradu, saj je vedel, da bo s tem prizadel Ajda Ledinca. Ajd Ledinc se je počutil premaganega, opeharjenega, ko je nemočno gledal, kako izginja Šaleški grad pod ognjenimi zublji. Čutil je srdito jezo. Zmaj Pozoj mu je uničil njegov življenjski prostor in mu spet priklical bolečino, ki jo je Ajd Ledinc v Šaleški dolini, zaradi njene naravne lepote in občutka domačnosti, že potlačil.

Ko je Ajd Ledinc na koncu še izvedel, da graščaki gradu ne bodo obnovili, so njegovi upi za obstoj gradu splavali po vodi. Iz požganega in porušenega gradu je začel trgati velike skale ter jih metati naokoli po Savinjski in Šaleški dolini.

Prva velika skala je odletela v današnjo Vinsko Goro, in tam je danes Gonžarjeva peč.

Ena skala je priletela v gozd med Velenjem in Slovenj Gradcem. Priletela je s tako silo, da se je njen osrednji del kar odkrušil in še danes se tam odkriva naravni most.

Drugo skalo je vrgel v Hudo Luknjo, letela je s tako močjo, da je naredila veliko jamo. Tretjo je zabrisal do Solčave, kjer se je zapičila v tla in od takrat naprej je tam Solčavska Igla. Nekateri sicer pravijo, da je to igla, ki jo je iz jeze vrgla ajdovska deklica, vendar kdo bi natančno poznal takšne zgodbe. Četrto pa je vrgel do Okrešlja in zaradi moči s katero je priletela, se je vrh nad Okrešljem kar posedel in ustvaril sedlo, ki ga danes imenujemo Kamniško sedlo.

Ajd Ledinc je ustvaril kar nekaj naravnih znamenitosti iz naše širše okolice, sam pa se je odpravil daleč stran, saj ga na Šaleško dolino ni vezalo nič več. Včasih, ob močnem deževju pravijo, da se sliši njegov jok iz gozda ob ruševinah Šaleškega gradu.

5.3 TURISTIČNI PRODUKT – Z AJDI PO SAŠA REGIJI

V turizmu so poleg naravnih lepot vedno bolj pomembne zgodbe, ki naravne lepote povežejo v edinstven turističnih produkt. V Velenju in okolici imamo precej naravnih znamenitosti, redke pa med seboj povezuje rdeča nit, s katero bi lahko ustvarili nov turistični produkt. Izmišljeno zgodbo o Ajdovskih bratih sva povezali v turistični produkt, ki bi ga lahko ponudili različnim ciljnim skupinam.

Produkt sva umestili v Savinjsko-Šaleško regijo (v nadaljevanju SAŠA regijo), ki je ena od petih subregij, ki sestavljajo Savinjsko regijo. Regija ima velik turistični potencial, saj ima veliko naravnih danosti.

Produkt vključuje ogled naravnih znamenitosti, domače kulinarične dobrote, plezanje (po želji), nočitev v kmečki hiši ali na seniku, animacijo ter treking in je prvenstveno namenjen skupinam odraslih kot so npr. zaposleni v podjetjih, člani športnih, kulturnih in drugih društev, itd. Z nekaj spremembami pa bi ga lahko ponudili tudi šolskim skupinam.

Tržno ime našega produkta se glasi Z Ajdi po SAŠA regiji. Pripravili sva osnutek promocijskega letaka (spodaj), program potovanja, itinerar in kalkulacijo cene (v prilogi).

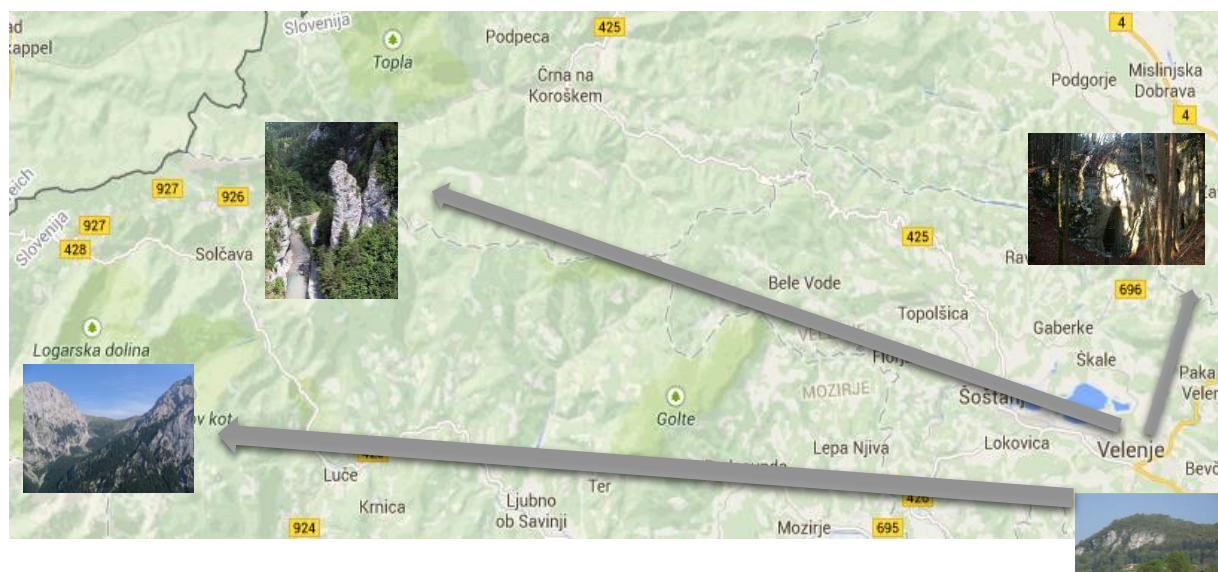
Z Ajdi po SAŠA regiji

»V starih časih so v naših krajih prebivali velikani imenovani Ajdi. En izmed njih je bil Ajd Ledinc, ki se je po prepiru z jezerskim zmajem Pozojem tako razburil, da je iz svojega takratnega zatočišča, Šaleškega gradu, pričel srdito trgati skale in jih metati po Šaleški dolini, nekaj skal pa je zalučal celo v zgornjo Savinjsko dolino. Ostanke njegove jeze so vidni še danes«. Vas zanima kje?

Odpravite se z nami na čudovit dvodnevni avtobusni izlet. Pa stopimo v velike čevlje Ajda Ledinca.

Ogledali si bomo naravne znamenitosti Gonžarjevo in Velunjo peč ter Hudo luknjo (priča bomo strašnemu ruvanju zmaja Pozoja in Ajda Ledinca). Okrepčali se bomo na turistični kmetiji Tuševo, nato pa se odpravili še v Logarsko dolino, kjer se bomo ustavili pri znameniti Igli in spoznali še drugačno zgodbo o njenem nastanku in se srečali z legendarno Ajdovsko deklico. Prenočili bomo na turistični kmetiji, kjer boste nekateri adrenalinski navdušenci lahko prespali tudi na seniku. Za večerjo bodo postregli s svojimi zgornje-savinjskimi kulinaričnimi posebnostmi (pred spanjem pa nam bodo Ajdi zapeli nekaj starih slovenskih ljudskih pesmi). Po nepozabnem jutranjem razgledu na Kamniško sedlo, ki ima takšno obliko od takrat, ko je Ajd Ledinc tja zalučal skalo (o tem več na samem izletu), se bomo mimo slapa Rinke povzpeli na Okrešelj. Na Okrešlju se bomo okrepčali s pravo planinsko malico in sestopili nazaj v dolino, se poslovili od Ajda Ledinca ter se odpravili domov.

RAZŠIRITEV IN NADALJEVANJE NALOGE

Kot sva že prej omenili najina naloga temelji na junakih Roka Polesa in Ane Godec, ki so predvsem liki za otroke in dopuščava možnost, da jo kdo nadgradi z junaki, ki niso vezani le na otroško publiko.

Za razširitev in nadaljevanje najine naloge sva se povezali s sošolkama, ki za zagovor na poklicni maturi pripravljata slikanico z ilustracijami na najino legendo Ajdovska brata (naslovno stran slikanice lahko vidite pri najini zgodbi). Pripravljata tudi animacijo o Ajdu Ledincu in njegovem besu (animacije so na kratko predstavljene v ponudbi) in na koncu še promocijski produkt, spominek – magnetek (Ajda Ledinca s Šaleškim gradom).

Pri razširitvi naloge bomo uporabili tudi eksperimentalno metodo, testiranja v realni situaciji.

6. POVZETEK

Najbrž je vsakdo od nas že kot otrok rad poslušal pravljice in z veseljem in otroško radovednostjo prisluhnil zgodbicam iz naših krajev, ki so jih pripovedovali dedki in babice. Tako si je v svoji glavi lahko ustvaril nov, domišljijijski svet, ki ne pozna meja.

Prav tako navdušeni nad pravljničnimi stvarmi in bitji sva s sošolko, zato sva se odločili zasnovati in ustvariti raziskovalno nalogo, ki temelji na mitih in legendah v naši Šaleški dolini, ki sva jih poznali iz pripovedovanj, malih knjižic Roka Polesa in tudi animacije Mitosled.

Najprej sva se odpravili v knjižnico, kjer sva pridobili potrebno literaturo, saj sva izhajali iz hipoteze, da so znani liki Roka Polesa (Poskok, zmaj Pozoj...) njegovo avtorsko delo in prav tako iz hipoteze, da so takšni tudi liki iz animacije Mitosled (Atlantidov Škalček, Krtek...).

Po prebranem sva ugotovili, da temu ni tako in da izhajajo liki iz znanih ljudskih legend in mitov, so pa izvrstno aplicirani na Šaleško dolino, njeno naravno in kulturno dediščino.

Ti liki so lahko izredno zanimivi tudi za pripravo turističnih animacij in zato sva razvili turistični produkt - avtorsko pravljico, turistični spominek in turistično ponudbo - zato ima naloga tudi uporabno vrednost.

7. ZAHVALA

Posebna zahvala za raziskovalno nalogo gre mentoricama, gospe Nataši Meh Peer in gospe Petri Ramšak, brez katerih zagotovo ne bi bili tako uspešni pri raziskovanju in ustvarjanju te naloge, saj sta si vedno vzeli čas in nama zelo pomagali.

Zahvala gre tudi gospodu Roku Polesu in gospe Ani Godec, ki sta nama z raziskovalnim tematskim intervjujem pojasnila kar nekaj neznank. S tem sta nama zelo pomagala pri razvijanju hipotez in tudi pri celotni raziskovalni nalogi.

Zahvaljujeva se sošolki Neži Drol, ki je ustvarila ilustracijo Ajdov in Pozoja in bo sodelovala tudi pri nadaljevanju naloge.

Zahvaljujeva pa se tudi staršem in bližnjim za podpiranje in spodbujanje pri raziskovalnem delu.

8. PRILOGE

Priloga A ITINERAR

DEJAVNOST	ČAS
ZBORNA TOČKA - GOSTIŠČE HREN	10:00
OGLED CERKVE SV. JANEZA KRSTNIKA	10:15 – 11:00
VZPON NA GONŽARJEVO PEČ (1. skupina)	11:00 – 12:00
OGLED GRILOVE DOMAČIJE (2. skupina)	11:00 – 12:00
TUŠEVO – KOSILO IN SPROSTITEV	12:30 – 14:00
ODHOD IZ VINSKE GORE PROTI HUDI LUKNJI	14:00 – 14:20
OGLED VELUNJE PEČI IN ANIMACIJA	14:45 – 15:30
HUDA LUKNJA NARAVNI MOST	15: 45 – 16:15
AVTOBUSNI PREVOZ IZ HUDE LUKNJE DO SOLČAVE	16:15 – 17:15
SOLČAVA – OGLED IGLE	17:20 – 18:00
IZ SOLČAVE DO LOGARSKE DOLINE	18:00 – 18:30
VEČERJA	19:00 – 20:00
PROSTI ČAS	20:00 ->
ZAJTRK	8:30 - 9:30
POHOD OKREŠELJ	9:30 – 11:30
POSTANEK PRI KOČI OKREŠELJ	11:30 – 12:30
POVRATEK DO LOGARSKE DOLINE	12:30 – 14:30
VOŽNJA IZ LOGARSKE DOLINE PROTI VELENJU	14:30 – 15:30

Priloga B

GRADIVO ZA VODNIKA – OPIS ZNAMENITOSTI IN NASTANITEV

ŽUPNIJSKA CERKEV SV. JANEZA KRSTNIKA - Sprva naj bi bila romanska krstilnica škalske fare, v 13. stoletju povišana v vikariatno cerkev, v času gotike pa povsem predelana. Ta cerkev spada s svojimi arhitekturnimi elementi med najlepše spomenike gotske sakralne arhitekture v Šaleški dolini (<http://mov2008.av-studio.si/3531>).

GONŽARJEVA PEČ - Vse bolj je poznana zaradi nove plezalne poti in se nahaja na vzpetini severozahodno od Vinske Gore. Na vrhu Gonžarjeve peči je vpisna skrinjica, ob njej pa je postavljenih nekaj klopi. Z vrha pečine se odpira lep razgled na Vinsko Goro in okoliško hribovje (www.hribi.net/gora/gonzarjeva_pec/4/1745).

GRILOVA DOMAČIJA - Ta stara viničarija je preurejena v ekomuzej in stoji na nekdanjem vinorodnem pobočju Lipja pri Velenju, 6 km iz Velenja. Na domačiji se nahaja: hiša s črno kuhinjo, zelenjavni in zeliščni vrt, čebelnjak, vinograd in sadovnjak. Dodatna ponudba vsebuje muzejsko trgovino, ki ponuja širok izbor ekološko pridelanih produktov z Grilove domačije in lokalnih društev (www.slovenomad.si/si/grilova-domacija).

TUŠEVO - Turistična kmetija Tuševo se nahaja sredi gozda, na samem, in je obdana s travniki in pašniki ter ima lep razgled na Šaleško dolino. Postrežejo vam lahko z gobovo juho, jabolčnimi zavitki, domačim kruhom, ajdovimi žganci, itd., možno pa je kupiti tudi doma pridelan sok, jabolčnik in borovničevac. Dovolj prostora je tudi za zaključne skupine do 60 oseb. Za najmlajše je poskrbljeno z igrali, igriščem za mali nogomet in košarko, nedaleč stran pa je še igrišče za tenis. Na turistični kmetiji Tuševo je možno tudi prenočiti (<http://www.viaslovenia.com/sl/turisticne-kmetije/velenje/turisticna-kmetija-tusevo.html>).

VELUNJA PEČ - V gozdu ob magistralni cesti Velenje - Slovenj Gradec se desno nad Vegradovim kamnolomom skriva čudovit naravni most, ki je visok okoli 10 m. Voda je v njegovih stenah izoblikovala 4 kraške jame, globoke od 11 do 30 metrov. Potok je pod mostom ustvaril 5- in 7-metrski slapova. Bajka pravi, da naj bi bil izvir vode zdravilen, v njem pa naj bi se kopale vile (<http://www.velenje.si/za-obiskovalce/naravna-in-kulturna-dediscina/naravna-dediscina>).

HUDA LUKNJA – Naravni most Huda Luknja se nahaja pred vhodom v jamo, jugozahodno od Mislinje. Levo od vhoda v Hudo luknjo stoji naravni most večjih dimenzij, ki predstavlja slikovit in zelo zanimiv geomorfološki objekt pred veličastnim vhodom v jamo (<http://www.tematskepoti.si/index.php/mislinja/item/11-naravne-znamenitosti/271-huda-luknja-naravni-most>).

IGLA - O nastanku Igle govori stara legenda. Po tej legendi naj bi v dolini živela ajdovska deklica, ki je bila tako velika, da je z eno nogo stala na Raduhi, z drugo na Veži in v reki Savinji prala perilo. Ko je nekega dne šivala srajco, se ji je v grobem platnu zlomila igla. Deklica se je razjezila in iglo vrgla v dolino, kjer se je zapičila v breg in tam ostala do danes (www.luce.si/zanimivosti/biseri-narave/igla).

KMEČKA HIŠA OJSTRICA - Penzion s tremi zvezdicami, leži sredi krajinskega parka v alpsko ledeniški dolini v osrčju Logarske doline, na 760 metrov nadmorske višine. Nudijo sobe, v katerih je na voljo 22 ležišč. Pripravljajo tudi hrano, v jedilnici pa lahko sprejmejo do 50 gostov (<http://www.logarska-ojstrica.si/opis-penziona>).

TURSTIČNA KMETIJA LENAR - Kmetija Lenar leži v središču Logarske doline. Ravno dno doline je obdano z visokimi gorami Kamniško-Savinjskih Alp, ki predstavljajo najbolj vzhodni del evropskega alpskega prostora. Namestitvene zmogljivosti omogočajo nočitev za 21 oseb. Sobe in apartmaji imajo balkone ali terase, kopalnice, televizijske sprejemnike in interni dostop do interneta. Objekt je namenjen večjim skupinam z namenom druženja ali organizacije seminarjev, spanje na seniku in ježa konj. Možnost glavnih obrokov po naročilu je v treh od katerih je Kmečka hiša Ojstrica oddaljena samo 100 m (<http://www.info-slovenija.info/imenik/turizem/turisticne-kmetije/turisticna-kmetija-logarska-dolina-lenar.html>)

KOČA NA OKREŠLJU - Dom na Okrešlju se nahaja nad Logarsko dolino pod stenami Brane in Turske gore. Dom je odprt v razširjeni poletni sezoni (http://www.hribi.net/gora/dom_na_okreslju/3/167).

V kočjo sta napeljana elektrika in voda, pozimi pa kočjo tudi ogrevajo. Ponujajo raznovrstno in cenovno ugodno hrano in pijačo. Koča je primerno opremljena, ima dve predavalnici od 20 do 30 ljudi, za izvedbo raznih tečajev, šol v naravi, ipd. Vsako leto organizirajo različne dogodke in prireditve in sicer: kresovanje za 1. maj, mašo-Marijino vnebovzetje, kresno noč, kostanjev piknik in silvestrovanje (<http://www.planinsko-drustvo-celje.si/okreselj.htm>).

Priloga C **OPIS POTEKA POTI**

1. dan (Velenje, Huda Luknja, Solčava, Logarska dolina)

Zborna točka je ob 10. uri pri gostišču Hren v Vinski gori. Najprej se z avtobusom odpeljemo do župnijske cerkve sv. Janeza Krstnika in si jo ogledamo. Nato se skupini glede na želje in plezalsko predznanje razdelita na dva dela. Ena skupina se z gorskim vodnikom odpravi na plezalno pot na Gonžarjevo peč, kjer traja plezanje približno eno uro, druga skupina pa se v tem času odpravi na ogled Grilove domačije. Kasneje se vsi skupaj dobijo pri Grilovi domačiji in hodijo približno pol ure do turistične kmetije Tuševu. Tam jih postrežejo z gobovo juho, razvajajo jih tudi z jabolčnimi zavitki, domačim kruhom, ajdovimi žganci, sokovi, jabolčniki in borovničevcem.

Vrnemo se do avtobusa in se ob 14. uri odpravimo proti Velenju in nato proti Hudi Luknji kjer si ob 14.45 uri ogledamo Velunjo peč, ki stoji nad Vegradovim kamnolomom in tam tudi izvedemo animacijo s prazgodovinskim plesom in kresom pred jamo.

Odpravimo se do Hude Luknje kjer si ogledamo naravni most. Tam pripravimo animacijo, kjer bomo pričali strašnemu ruvanju zmaja Pozoja in Ajda Ledinca.

Ob 16.15 se z avtobusom odpravimo do Solčave, kar bo trajalo približno eno uro. V Solčavi si bomo najprej ogledali Iglo. O nastanku Solčavske Igle govori stara legenda, po kateri naj bi ajdovska deklica nekega dne šivala srajco in zlomila iglo. Deklica se je razjezila in vrgla iglo v dolino, kjer se je zapičila v breg in tam ostala do danes. Naša legenda pa govori drugače, in sicer, da naj bi bila Igla del Šaleškega gradu, ki ga je ajd Ledinc zaradi jeze vrgel do Solčave.

Nato se odpravimo do Logarske doline kjer bomo prenočili v Kmečki hiši Ojstrica in na turistični kmetiji Lenar, kjer lahko gostje prenočijo tudi na seniku. Vsi gostje bodo imeli večerjo v jedilnici Kmečke hiše Ojstrica, ki sprejme do 50 gostov, razvajali pa nas bodo z domačimi jedmi.

2. dan (Logarska dolina, Okrešelj, Velenje)

Zjutraj bomo imeli zajtrk, kjer nas bodo postregli z raznimi domačimi suhomesnimi in mlečnimi izdelki. Nato se z gorskim vodnikom odpravimo na pohod do Okrešlja (1396 m), ki bo trajal približno dve uri.

Ustavimo se pri koči na Okrešlju, kjer bodo turisti postreženi z joto, imajo pa tudi nekaj prostega časa za počitek. Tukaj predstavimo legendo o tem, kako je nastalo Kamniško sedlo in si ga ogledamo.

Sledi povratek do Logarske doline, od koder se odpravimo proti Velenju in tukaj zaključimo našo dvodnevno potovanje z Ajdi.

Priloga D NAČRT POTI

AVTOBUSNI PREVOZ

Skupaj: 136 km

The screenshot displays the Michelin website interface for driving directions. On the left, the 'Driving directions' section shows the starting point '3320 Vinska Gora' and the destination 'Velenje'. Below this, 'Route options' are listed, including 'MICHELIN recommended route', 'Favour highways', 'Avoid tolls', and 'Avoid vignettes'. The 'Summary of the route' section provides the following details: '3320 Vinska Gora – Velenje', 'Costs: 18.83 € with a Petrol vehicle (Toll 0.00 € | Petrol 18.83 €)', 'Time: 02h57', and 'Distance: 136 km'. A 'View the roadmap' button is present. To the right, there is a 'Hotel and accommodation booking' section with a search form. The main map area shows the route from Vinska Gora through the Logarska dolina region, passing through Kranj and Celje, towards Velenje. The map includes various road types, distances, and geographical features.

<http://www.viamichelin.com/web/Routes#idTitleRoadsheet>

Priloga E
KALKULACIJA PRODAJNE CENE

STALNI STROŠKI

- avtobusni prevoz (50 sedežni bus)	150 € * 1 € =	150,00 €
- vstopnina za bus v park Logarska dolina parkirnina		25,00 €
- voznik dnevnic	100 € * 2 dni =	200,00 €
- vodnik dnevnic	120 € * 2 dni =	240,00 €
- gorski vodnik	5 ur * 20 € =	100,00 €
- gorski vodnik plezanje	25 € * 1 ura =	25,00 €
- oglaševanje		100,00 €

SKUPAJ: 150 + 25 + 200 + 240 + 100 + 100 = 840,00 €
STALNI STROŠKI NA OSEBO: 840 : 50 oseb = 16,80 €

SPREMENLJIVI STROŠKI

- ogled Grilove domačije		2,00 €
- kosilo na Turistični kmetiji Tuševo		10,00 €
- polpenzion in prenočitev za dvoposteljno sobo s polpenzionom		41,00 €

(Kmečka hiša Ojstrica, Turistična kmetija Lenar,
senik; prehrana v Kmečki hiši Ojstrica)

- malica v planinski koči		7,00 €
---------------------------	--	--------

(turisti lahko izbirajo med: ajdovimi žganci z ocvirki,
gobovo juho, hrenovke – par, kranjska z gorčico – polovica,
makaronovo meso, obara, pasulj, ričet, zelenjavna enolončnica,
pašta fižol, vsak obrok pa vključuje čaj)

SPREMENLJIVI STROŠKI NA OSEBO: 60,00 €
ZOŽENA LASTNA CENA: 16,80 + 60 = 76,80 €
PRIBITEK NA CENO: 76,8 * 0,2 = 15,36 €
DAVEK NA DODANO VREDNOST: 15,36 * 0,22 = 3,40 €

PRODAJNA CENA: 76,80 + 15,36 + 3,40 = 95,56 €
ZAOKROŽENA PRODAJNA CENA: 96,00 €

Ta cena velja ob pogoju da je avtobus zapolnjen.

Možna izposoja gorniške opreme KOMPLET 1 dan: 10,00 €

OSTALI PODATKI O TURISTIČNEM PRODUKTU

Produkt Z Ajdi po SAŠA regiji ponujamo od 1. maja do 30. septembra. Goste ob prijavi opozorimo, da morajo imeti s sabo obutev in obleko primerno za treking. Obvestimo jih tudi, da bo na izletu možno opraviti plezalni vzpon na Gonžarjevo peč, zato je zaželeno, da s sabo prinesejo plezalno opremo, možna pa je tudi izposoja po ceni 10 € na osebo. V kolikor za plezalni vzpon ni interesa se vsi skupaj odpravimo na Grilovo domačijo in si jo ogledamo.

9. VIRI IN LITERATURA

1. Antonijev rov. <http://www.caszadruzino.com/projects/izleti-v-naravo/idrija-antonijevrov> (12.11.2014).
2. Atlantida. <http://sl.wikipedia.org/wiki/Atlantida> (22.1.2015).
3. Driving directions. <http://www.viamichelin.com/web/Routes#idTitleRoadsheet> (24.2.2015).
4. Dom na Okrešlju. http://www.hribi.net/gora/dom_na_okreslju/3/167 (20.2.2015).
5. Godec, A. Raziskovalni tematski intervju. Ustno sporočilo, (25.11.2014).
6. Gonžarjeva peč. http://www.hribi.net/gora/gonzarjeva_pec/4/1745 (20.1.2015).
7. Grilova domačija. <http://www.slovenomad.si/si/grilova-domacija> (20.1.2015).
8. Huda Luknja. <http://www.tematskepoti.si/index.php/mislinja/item/11-naravne-znamenitosti/271-huda-luknja-naravni-most> (22.1.2015).
9. Iгла. <http://www.luce.si/zanimivosti/biseri-narave/igla> (22.1.2015).
10. Juvanja. <http://www.juvanja.com/cenik> (22.1.2015).
11. Kelemina, J. 1997. Bajke in pripovedke slovenskega ljudstva z mitološkim uvodom. Založništvo Humar, Ljubljana.
12. Kmečka hiša Ojstrica. <http://www.logarska-ojstrica.si/opis-penziona> (18.2.2015).
13. Kmecl, M. 1996. Mala literarna teorija. Založba M&N, Ljubljana.
14. Kos, J. 1994. Očrt literarne teorije. DZS, Ljubljana.
15. Križaj, O. M. in drugi. 2010. Na pragu besedila: Delovni zvezek za slovenski jezik v tretjem letniku gimnazij in srednjih strokovnih šol. Založba Rokus Klett, Ljubljana.
16. Legenda. <http://sl.wikipedia.org/wiki/Legenda> (3.11.2014).
17. Legenda o sveti Barbari – mučenici. <http://www.rlv.si/si/premogovnik-velenje/zgodovina/tradicija> (10.11.2014).
18. Muzej Velenje. <http://www.muzej-velenje.si/info.php> (20.1.2015).
19. Okrešelj. <http://www.planinsko-drustvo-celje.si/okreselj.htm> (22.1.2015).
20. Orožen, J. 1936. Gradovi in graščine v narodnem izročilu. Gradovi in graščine ob Savinji, Sotli in Savi. Samozaložba, Celje, str. 118, 119, 120.
21. Poles, R. Raziskovalni tematski intervju. Ustno sporočilo, (16.12.2014).
22. Poles, R., Poles Š. 2011. Pozojeva grajska pot okoli Velenja. Mestna občina, Velenje.
23. Poles, R. 2010. O divjem premogu, lintvernu, pozaju ali zmaju. Berivka, Velenje.
24. Poles, R. 2009. O grajskem duhu : [tihi prastih o pradogodkih v prašaleški pradolini]. Berivka, Velenje.

25. Poles, R., Poles A. 2009. Poskok po Šaleški dolini : [tihan prastihan o pradogodkih v prašaleški pradolini]. Berivka, Velenje.
26. Poles, R. 2008. O jamskem škratu : [tihan prastihan o pradogodkih v prašaleški pradolini]. Bizjak : Berivka, Velenje.
27. Poles, R. 2007. O srečni kozi : [tihan prastihan o pradogodkih v prašaleški pradolini]. Berivka, Velenje.
28. Poles, R. 2005. Izvir bele vode : drobci ljudskega izročila iz Belih Vod v Sloveniji. Bizjak, Velenje.
29. Poles, R. 2004. O mali vili : [tihan prastihan o pradogodkih v Prašaleški pradolini]. Medobčinska zveza prijateljev mladine, Velenje.
30. Poles, R. 2002. O malem mastodontu : [tihan prastihan o pradogodkih v Prašaleški pradolini]. Medobčinska zveza prijateljev mladine, Velenje.
31. Poles, R. 1998. Sveta Barbara, zavetnica rudarjev. Premogovnik, Velenje.
32. Ravkin, R. 1989. Animacija u turizmu. Mladinska knjiga, Ljubljana.
33. Rok Poles. http://sl.wikipedia.org/wiki/Rok_Poles (1.12.2014).
34. Skalič, N. 2012. Diplomsko delo. Koroške ljudske zgodbe zapisaovalca Vinka Möderndorferja. Univerza v Mariboru, Maribor.
35. Turistična kmetija Lenar. <http://www.info-slovenija.info/imenik/turizem/turisticne-kmetije/turisticna-kmetija-logarska-dolina-lenar.html> (18.2.2015).
36. Turistična kmetija Tuševo. <http://www.viaslovenia.com/sl/turisticne-kmetije/velenje/turisticna-kmetija-tusevo.html> (20.1.2015).
37. Urbana legenda. http://www.geministyle.si/urbane-legende/kaj-je-urbana-legenda.html#VOIDYOaG_oE (22.1.2015).
38. Velunja peč. <http://www.velenje.si/za-obiskovalce/naravna-in-kulturna-dediscina/naravna-dediscina> (20.1.2015).
39. Zmaj Pozoj.
https://www.facebook.com/permalink.php?id=354065871387590&story_fbid=424606687666841 (10.11.2014).
40. Župnijska cerkev Sv. Janeza Krstnika v Vinski Gori. <http://mov2008.av-studio.si/3531> (20.1.2015).